

De president van de Algemene Rekenkamer
Postbus 20015
2500EA Den Haag

SG-Cluster
Directie FEZ

Kenmerk
2018-0000247791

Uw kenmerk

Datum 25 april 2018
Betreft Reactie op de resultaten van het verantwoordingsonderzoek
2017 HXVIII

Geachte heer Visser,

Hierbij stuur ik u, mede namens de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, mijn reactie op de voorlopige uitkomsten van uw verantwoordingsonderzoek 2017 bij Wonen en Rijksdienst, begrotingshoofdstuk XVIII van de rijksbegroting. Met belangstelling heb ik kennis genomen van uw conceptrapport waarin u oordeelt over de financiële informatie en ingaat op de bedrijfsvoering en de beleidsresultaten. Graag reageer ik op de onvolkomenheden en op uw aanbevelingen ten aanzien van de bedrijfsvoering.

Opgeloste onvolkomenheid UBR|HIS

Uw conclusie dat UBR|HIS in 2017 afdoende verbetermaatregelen heeft getroffen om daarmee de onvolkomenheid op te lossen, deel ik.

De aanbeveling van de Algemene Rekenkamer om het tegenlezen voor de procedurekeuze en de leverancierskeuze op te nemen in de procedurebeschrijving is inmiddels opgevolgd.

Uw aanbeveling om een verbijzonderde interne controle in te stellen om de werking van het tegenlezen te toetsen is door UBR|HIS anders ingevuld. Alle inkoopdossiers worden voorafgaand aan contractering, integraal door een toegewijd, ervaren en ter zake deskundig team tegengelezen. Het tegenlezen is gericht op de volledigheid van documenten in het inkoopdossier alsmede gericht op de inhoud, waarbij de rechtmatigheid een belangrijk aspect is. Pas na een positieve inhoudelijke beoordeling door het team van tegenlezers is sprake van een definitieve gunning.

IT-beheer P-Direkt systemen

Ik herken de verbeterpunten rondom het gebruikers- en productiebeheer, de beveiliging en het beheer van de IT-infrastructuur waarop P-Direkt draait. De bevindingen en aanbevelingen geven aanleiding tot een reactie.

Ik kan u melden een aantal maatregelen te hebben genomen, dan wel in gang te hebben gezet, die zullen leiden tot de nodige verbeteringen:

- P-Direkt is in 2017 een autorisatieproject gestart voor de verbetering van het gebruikersbeheer, maar dit is pas na afsluiting van de controle afgerond. Het is daarom vanzelfsprekend dat de aandachtspunten ook gedurende 2017 werden aangetroffen;

- SSC-ICT heeft de controles op de beheersautorisaties verder aangescherpt;
- SSC-ICT heeft in de managementreactie op de assurancerapportage aangegeven welke maatregelen zij treffen om de beveiliging en het beheer te verbeteren;
- De instellingen in de systemen zijn hersteld waardoor de juiste werking van het productiebeheer kan worden aangetoond.

De ADR zal in 2018 aan de hand van audits bezien of de getroffen maatregelen effectief zijn.

Tot slot wil ik meegeven dat de ADR stelt dat het IT Beheer van P-Direkt als geheel van gelijk niveau is gebleken. Bovendien stelt zij vast dat de risico's die volgen uit de bevindingen in het IT beheer voor de salarisbetalingen en andere vergoedingen, zijn beperkt door compenserende maatregelen. Daarnaast heeft de ADR geen feitelijke onvolkomenheden of gevallen van oneigenlijk gebruik van bevoegdheden vastgesteld.

UBR| Inhuurdesk

De hoofdconclusie van de Algemene Rekenkamer dat ten aanzien van de verbetermaatregelen binnen UBR| Inhuurdesk in 2017 voortgang is geboekt, maar dat deze nog in 2017 niet volledig zijn geborgd, deel ik. Diverse verbetermaatregelen zijn in de loop van 2017 geïmplementeerd, waardoor de werking hiervan voor het gehele jaar niet kan worden aangetoond.

De aanbeveling van de Algemene Rekenkamer om het tegenlezen vast te leggen in procedurebeschrijvingen wordt door mij opgevolgd. Feitelijk is vanaf medio 2017 het tegenlezen door een collega adviseur middels het "vier ogenprincipe" uitgevoerd, echter deze procedure is niet opgenomen in het handboek administratieve organisatie. Bij de vastlegging van de procedure in het handboek administratieve organisatie zal voorts expliciet aandacht worden besteed aan dossiervorming van bevindingen en opvolging daarvan.

Uw aanbeveling om verbijzonderde interne controles uit te voeren op correcte werking van de kritische interne beheersmaatregelen binnen het proces van aanvraag tot gunning wordt door mij opgevolgd.

UBR|Inhuurdesk is verantwoordelijk voor een juiste en rechtmatige bemiddeling van inhuurvragen, op basis van raamovereenkomsten die door IUC's binnen het Rijk zijn aanbesteed. De mate waarin inhuur rechtmatig plaatsvindt is in belangrijke mate afhankelijk van factoren en besluiten die buiten UBR|Inhuurdesk liggen. UBR| Inhuurdesk heeft een pro- actieve rol naar haar opdrachtgevers en IUC's om ze te wijzen op (deze oorzaken van) onrechtmatigheden en hen aan te sporen deze omissies te voorkomen dan wel te herstellen. Ik hecht er aan dat bij de toekomstige rapportages over de uitkomsten van de rechtmatigheidscontrole wordt aangegeven of de oorzaak van onrechtmatigheid ligt bij UBR|Inhuurdesk vanuit de bemiddelingsrol of bij de opdrachtgever(s).

IT-beheer SSC-ICT

U beveelt aan om de systemen waarvoor SSC-ICT verantwoordelijk is te transformeren naar standaard platformen die voldoen aan de generieke security baselines. Tevens beveelt u mij aan om de beheerprocessen en beheersingsmaatregelen te standaardiseren en de beheersmaatregelen in te passen in een generieke Governance Risk en Compliance Framework. Ik herken de aanbeveling om de systemen waarvoor SSC-ICT verantwoordelijk is te transformeren naar standaard platformen, dit is dan ook aangegeven in de In Control Verklaring (ICV) en de consolidatie die naar standaard platformen loopt.

Wel merk ik daarbij op dat standaardiseren niet voor alle systemen de oplossing is om te voldoen aan de generieke security baselines, dat vereist ook nauwe afstemming met de opdrachtgevers. Inzake de overdracht van systemen vanuit latende organisaties, streeft SSC ICT ernaar om door middel van due diligence onderzoeken een meer compleet beeld te krijgen van de kwaliteit van de over te dragen systemen.

Rijksbrede informatiebeveiliging

U vraagt mijn aandacht voor informatiebeveiliging. Ik ben het met u eens dat het belang van informatiebeveiliging alleen maar toeneemt en dat de Rijksdienst het goede voorbeeld moet geven. In dat licht is het een punt van zorg dat er dit jaar meer onvolkomenheden zijn geconstateerd op het gebied van informatiebeveiliging. Tegelijkertijd zie ik ook, net als u, dat er afgelopen jaar door meerdere departementen hard is gewerkt om de informatiebeveiliging op een hoger peil te brengen. U constateert dat ik mijn monitorende rol heb ingevuld zoals beschreven, maar beveelt daarnaast aan om mijn taak op de rijksbrede coördinatie nader te bezien. U verwijst hiervoor naar de Brede Digitale Agenda Overheid, waarin de staatssecretaris van BZK inderdaad ook aandacht gaat besteden aan informatiebeveiliging. Belangrijk is echter wel om te markeren dat die agenda niet specifiek in gaat op om mijn rijksbrede taak, maar een veilige digitale overheid nastreeft in de breedte.

Verantwoordingsinformatie Rijksdienst

U heeft de vraag gesteld of de In Control Verklaringen (ICV's) van de departementen mij voldoende inzicht geven in de stand van zaken van informatiebeveiliging per departement en de daarin aanwezige risico's. Het is hierbij belangrijk te constateren dat de ICV slechts één van de instrumenten is waarmee ik dit inzicht verkrijg. Desalniettemin deel ik uw mening dat het goed is om de In Control Verklaring als verantwoordingssystematiek tegen het licht te houden en te zien of verbetering mogelijk en noodzakelijk is. Met de departementen heb ik reeds afgesproken dit te doen voor het verantwoordingsjaar 2019. Een onderdeel hiervan is ook, dat bekeken wordt of er andere, betere manieren zijn om SSO's verantwoording af te laten leggen over hun IT-beheer (incl. informatiebeveiliging). Uw aanbevelingen, zoals het gebruik van ISAE 3402, zullen wij meewegen. Ik ben er geen voorstander van om zelf een nieuw Governance Risk en Compliance (GRC) framework voor de Rijksdienst te ontwikkelen, inclusief security baselines per IT-component. Ik constateer dat voor beide genoeg toereikende en algemeen door de IT-industrie erkende standaarden beschikbaar zijn. Niettemin ga ik in de geest van uw aanbeveling verkennen welke standaarden (zowel voor frameworks als voor security baselines) geschikt zijn om toe te passen binnen de Rijksdienst en hoe deze passen binnen het bestaande kader van de Baseline Informatiebeveiliging Rijksdienst (BIR2017).

Personeelstekorten

In vervolg op uw onderzoek naar personele tekorten heeft u nader onderzoek gedaan naar eventuele knelpunten bij het aantrekken en behouden van specifieke deskundigheid op het gebied van ICT, financiële expertise en inkoopdeskundigheid. Daarbij verwijst nu naar het regeerakkoord, waarin het beloningsniveau als instrument wordt genoemd om hoogwaardige en schaarse specialisten te kunnen aantrekken.

Beloningsniveau

Uiteraard heeft het beloningsniveau van het rijkspersoneel mijn aandacht en tracht ik met de centrales van overheidspersoneel overeenstemming te bereiken

over een nieuwe arbeidsvoorwaarden-overeenkomst, binnen de mij gegeven financiële ruimte.

Verkrijgen van inzicht in ICT tekorten

U geeft aan dat er nog geen gedetailleerd rijksbreed inzicht is van waar de ICT personeelstekorten zich voordoen, wat de omvang ervan is en hoe deze zich ontwikkelen. De voornaamste reden hiervoor is dat er geen rijksbrede registratie is van specifieke ICT-functies. Zoals ik heb aangegeven in mijn brief aan de Tweede Kamer (Tweede Kamer, vergaderjaar 2017-2018, 31490, nr. 235) wordt vanaf januari 2018 invulling gegeven aan een plan van aanpak Versterking HR ICT Rijksdienst. Daarin heb ik aangegeven dat er o.a. zal worden gewerkt aan het (structureel) versterken van de informatiepositie van het Rijk als ICT-werkgever en deze gericht in te zetten in de interdepartementale netwerken van HR (ICT) professionals.

In diezelfde brief geef ik aan dat in 2018 wordt gekeken op welke wijze ingespeeld kan worden op eventuele knelpunten t.a.v. de arbeidsvoorwaarden voor het aantrekken en behouden van hoogwaardige en schaarse ICT-specialisten. Ik noem daarin ook een aantal initiatieven dat inspeelt op rijksbrede ICT ontwikkel- en loopbaanpaden. Ik zal uw Kamer informeren over de uitkomsten daarvan via de Jaarrapportage Bedrijfsvoering.

Financiering voorgenomen maatregelen

In 2017 heb ik op basis van onderzoek een beeld gekregen van de voornaamste knelpunten met betrekking tot aantrekken, ontwikkeling en behoud van ICT-personeel. Ik heb daartoe een plan van aanpak laten opstellen dat ik samen met de departementen de komende jaren ga uitvoeren. Ik verwacht dat de financiering van dit plan voor de zomer rond is.

Inkoopdeskundigheid

U constateert dat het verbeterprogramma HRM in het inkoopdomein inmiddels is opgezet. De resultaten van het verdiepend onderzoek zal ik afwachten om op basis daarvan de vervolgactiviteiten te kunnen ontwikkelen.

Financiële deskundigheid

Vanuit mijn rijksbrede verantwoordelijkheid voor personeel en organisatie werk ik samen met de departementen. Rijksbreed beleid voor specifieke groepen wordt ontwikkeld wanneer ontwikkelingen het departementale beleid overstijgen. Ten aanzien van de financiële deskundigheid hebben mij nog geen signalen bereikt dat een rijksbrede aanpak in kwantitatieve zin gewenst is. Voor de aanpak van de kwalitatieve tekorten verwijs ik u naar de reactie van de minister van Financiën.

Rijksvastgoed

U stelt in uw rapport dat een volledig en eenduidig inzicht in volume en de waarde Rijksvastgoed (niet alleen in bezit van het RVB) noodzakelijk is. U wijst op het belang van het Rijksvastgoed in Nederland. In dat kader zijn er de afgelopen 10 jaar veel resultaten bereikt, de samenwerking tussen de vastgoed-beherende organisaties is sterk verbeterd. Daarbij wijs ik op het belang van de vastgoedstrategieplannen en de werkwijze hoe om te gaan met overtollig vastgoed. Op die momenten worden de afwegingen gemaakt gericht op het zo doelmatig mogelijk omgaan met het maatschappelijk vermogen. U wijst ook op het belang van een beter inzicht in het volume en de waarde van al het Rijksvastgoed. Ik wil u daarbij attenderen op de kabinetsreactie op het rapport van de Adviescommissie Verslaggevingsstelsel Rijksoverheid. Ik zal uw aanbeveling in dat kader onder de aandacht brengen van de minister van

Financiën. Het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties is namelijk niet het geëigende ministerie om deze coördinerende rol in te vullen conform Besluit taak RVB 2017.

U beveelt mij aan om de huisvestingsplannen te actualiseren en de bezuinigingsdoelstellingen opnieuw te beoordelen. In uw rapport benoemt u de besparingsdoelstelling op de huisvestingsplannen van de departementen. Er wordt strak gestuurd door het ministerie van BZK om de beoogde besparingen op de masterplannen rijkskantoren te realiseren.

In de loop van 2018 wordt gestart met de actualisatie van de masterplannen rijkskantoren, waarbij een gedetailleerde uitvraag bij departementen plaatsvindt naar de voorziene huisvestingsbehoefte voor de komende vijf jaar, dus tot en met 2023. Ik streef ernaar om de door u genoemde strategische factoren en nieuwe ontwikkelingen, onder meer op het terrein van de vastgoedmarkt en duurzaamheid, zoveel mogelijk mee te nemen. De masterplannen zullen daardoor een meer integraal karakter krijgen dan tot op heden het geval is. In dat kader zal ik in navolging van uw advies beoordelen of de bezuinigingsdoelstelling van €136 miljoen op rijkshuisvesting nog steeds haalbaar is c.q. moet worden herijkt. Met betrekking tot de ontwikkeling van de apparaatsuitgaven van het Rijksvastgoedbedrijf stel ik vast dat enerzijds concrete besparingen gerealiseerd worden (bijvoorbeeld op het terrein van huisvesting en ICT), anderzijds is het Rijksvastgoedbedrijf geconfronteerd met een toegenomen vraag (zowel vanuit het ministerie van Defensie als de Rijkssportefeuille). Deze laatste ontwikkeling verklaart voor een belangrijk deel de geconstateerde toename van de apparaatskosten.

Vanwege het commercieel vertrouwelijk karakter van de masterplannen zal ik dezelfde procedure volgen t.a.v. het aanbieden aan de Tweede Kamer als in het verleden. De leden van de Tweede Kamer worden in de gelegenheid gesteld om deze plannen in te zien.

Naar aanleiding van uw eerdere onderzoeksbevindingen heb ik besloten in de Jaarrapportage Bedrijfsvoering Rijk 2017 aanvullend inzicht te geven in de realisatiecijfers van de masterplannen.

Hoogachtend,

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

drs. K.H. Ollongren